

A TEOLÓGUS AZ EGYHÁZBAN

GÁL FERENC ÚJ KÖNYVÉRŐL*

Ma már közhelynek számít az a megállapítás, hogy megváltozott körülöttünk a világ és az evangéliumot ebben a megváltozott világban kell hirdetni. Az előző korok gondolkodásmódjában, helyzeteiben megfogalmazott teológiai megállapításokat tovább kell fejleszteni. Éspedig úgy, hogy a kereszténység ne csupán szép elmélet legyen, hanem hitből fakadó, autentikus keresztény életet eredményezzen. A továbbfejlesztés a múltban is már többször megtörtént, valahányszor egy új történeti korszak addig még nem szereplő új kérdéseket állított fel. Most ennek az alakulásnak tanúi és egyben munkásai vagyunk.

Amennyire magától értetődő és megszokott ez a megállapítás, annyira nehéz a feladat megoldása. Ezért beszélünk ma oly sokszor útkeresésről, és tapasztaljuk a katolikus egyházon belül is az útkeresés nehézségeit, az ebből adódó véleménykülönbségeket.

Lényegében arról van szó, hogy nemcsak a szakemberek gondolkodásában, hanem a közfelfogásban is megváltozott a világmépünk, az emberképünk és a társadalmi képünk. A megváltozott életszemlélet sajátos, új kérdéseket állított elénk. Az új kérdések nemcsak a mindennapi életet és annak irányítóit foglalkoztatják, hanem nehéz feladatot jelentenek a teológiának is. Krisztus megváltása és tanítása minden kor emberének szól. Nem lehet egy történeti kor felfogásába úgy beleszorítani, hogy más, megváltozott kor számára ne maradjon mondanivalója, de ugyanakkor a tanítás örökérvényű jellegének is ki kell domborodnia. Az egyházon belül a teológus feladata annak a keresése, hogy a jelenkor számára megfogalmazza Krisztus tanítását, közel hozza a mai kor emberéhez, és ezzel munkálja az üdvösséget minden ember számára.

A teológus konkrét megállapítása mindig egy gondolatmenet következménye, konklúziója. Ha a logika kifejezésével élünk, a következmény mindig két „előzet” kapcsolatából ered. A teológus megállapításában is megvan a két előzet. Az egyik előzet az, ami Istentől ered, vagyis a kinyilatkoztatás; a másik a konkrét, emberi szituáció. Alapvető kérdés, hogy a két előzetet hogyan kell egymáshoz kapcsolni ahhoz, hogy helyes konklúziót nyerjünk. A kapcsolatot kétféleképpen kereshetjük. Vagy a konkrét szituációt helyezük előtérbe, éspedig olyan értelemben, hogy abból akarjuk kiolvasni a teológiai mondanivalót. Ebben az esetben Isten szavának csak kiegészítő szerep jut, eltűnik annak minőségi többlete; ennek eredménye a teológia szekularizálódása. Vagy pedig a kiinduló pont Isten szavának, a kinyilatkoztatásnak a világos megfogalmazása és ennek fényében értelmezzük a konkrét történelmi helyzetet, az egyéni emberi szituációt. Az egyház története mutatja, hogy az utóbbi módszer tudja csak megőrizni az evangélium eredetiségét és termékenyíti meg a keresztény életet; míg az előző módszer lehet első pillanatban tetszetős, de hamar elszíntelenedik benne Isten szavának üdvösséget munkáló mondanivalója.

*Gál Ferenc: A teológus az egyházban (Szent István Társulat. 1974)

Gál Ferenc most megjelent új könyve, *A teológus az Egyházban*, azokat a kérdéseket gyűjti össze, amelyeket sajátosan a mai kor állít elénk és amelyekre válaszolnia kell a katolikus teológiának is. Amint a könyv címe is kifejezi, arról szól, hogy mivel foglalkoznak ma a teológusok és hogyan keresik a megoldást. „A teológus nem zárkozhat el a jelenkor kérdései elől, hanem meg kell tanulnia a teológiai nézést kiterjeszteni azokra a problémákra, amelyeket a mai tudomány és a mai élet felvet.”

Feldolgozásában a módszer mindig az, hogy a kérdéseket az önmagát Krisztusban kinyilatkoztató és az embereket a megváltás kegyelme révén üdvösségre hívó Isten szempontjából válaszolja meg. „Minden kor hívő embere azt keresi, hogy az ő számára mit jelent Isten közeledése és hogyan kell rá válaszolnia. A kérdést minden korban aszerint teszik fel, ahogyan az ember önmagát és a világot értelmezi.” Ezért a könyv minden kérdéscsoportnál felemeli az olvasót Istenhez, főleg Isten embérszeretetéhez, és nem teszi meg Isten szavát emberi véleménynyé.

Ez a módszer biztosítja a teológus számára a hűséget Isten szavához és az Egyházhöz. Sokszor az tűnik a legegyszerűbbnek, hogy egyes kérdéseket csak önmagukban vizsgáljunk, problémákat állítsunk fel, véleményeket soroljunk fel. Az igazi teológus ezzel sohasem elégedhet meg, mert a hit erősítése helyett csak bizonytalanságot hozna létre. „Amikor a teológus a hitet akarja közvetíteni és elmélyíteni, nem veszhet el a vélemények és a nevek tömkelegében, hanem arra törekszik, hogy a szilárd tanítást a hallgatók igényének megfelelően kifejtse.”

A szerző korunk kérdéseit három csoportba sorolja. Az első rész (*Tételek mérlegelése*) korunk világszemléletét befolyásoló tényezőket elemzi, amelyek az Egyház életén belül is éreztetik hatásukat. Ilyenek: Isten szava örök, mégis korszerűen kell értelmeznünk; az Egyház egy, mégis pluralizmus jelenik meg benne; a kibernetika újszerű mechanizmusa mellett a személyiség értékeinek a megtalálása; természettudományos ismerésmód mellett Isten útjainak felismerése; a jelenben való élet és a jövő reményének a kapcsolata. Mind feszültséget hordoz önmagában, de a teljességben gondolkodó hívő ember keresi ezek összekapcsolását anélkül, hogy akár a realitást, akár az Isten szavát megcsonkítaná.

A második rész (*A keresztény élet szemlélete*) a gyakorlati keresztény életstílust elemzi a jelenlegi világban. Aszkézis, bensőség, bizalom a gondviselésben, szexualitás, munka, az egyház közösségéhez való tartozás sokszor nehéznek tűnik, mégis megvan mindegyiknek a pozitív szerepe a keresztény életben, csak meg kell találnunk igazi tartalmukat életkörülményeink közt.

A harmadik, talán a legszebb rész (*A Szentírás kiaknázása*) segít a Szentírás tanításának mélyebb megértésében. A Szentírás elsődleges célja, hogy Isten üdvözítő tervét és velünk kapcsolatos szándékát közölje, elsősorban Krisztus személyének és életének a megközelítése révén. A Szentírás olvasásában ezt a lényeges szempontot kell keresnünk. Nem szabad, hogy ezt a lényeges mondánivalót periferikus szempontok elhomályosítsák. Ez a fejezet szemelvényeket kiemelve rámutat arra, hogyan kell teológus szemmel olvasni és érteni a Szentírást.

Mindazok, akik érzik önmagukban a jelenkor feszültségeit és ezek közt keresik az Istenhez vezető utat, haszonnal és gyümölcsözően olvassák a mély tartalmat egyszerű, érthető stílusban tárgyaló könyvet.